

Популярністю також користувались навчальні посібники М. Шашкевича, І. Гуркевича, В. Ковальського, О. Лепкого [2, с. 6].

У свою чергу, основним напрямом діяльності «Просвіти» також було книгодрукування. Згідно зі «Списком видань Товариства «Просвіта» І. Калиновича, від 1869 до 1876 року вийшло 22 підручники українською мовою для гімназій і народних шкіл, видання яких не тільки мало важливе виховне значення, але й посприяло процесу українського культурного розвитку загалом [4, с. 27].

Отже, у другій половині XIX століття автори оригінальних українських підручників з рідної мови, літератури, історії зуміли створити справді національні навчальні посібники, які прислужилися справі виховання, зокрема морального, учнівської молоді Галичини. Тому створення оригінальних українських підручників з усіх гімназійних дисциплін, які за своїм науково-методичним рівнем відповідали тогочасним вимогам європейських стандартів, було справжнім досягненням національної освітньої ідеї.

Література

1. Державний архів Тернопільської області (ДАТО). Ф. 399. Оп. 1. Спр. 14, 618 арк.
2. Качала С. Яка є ціль Галицько-Руської Матиці. *Слово*. Львів, 1865, № 21. С. 7.
3. Курляк І. Є. З історії видання перших українських гімназійних підручників. *Педагогіка і психологія*. К., 1997. № 2. С. 171–179.
4. Нарис історії «Просвіти». Львів – Краків – Париж: Просвіта, 1993. 232 с.
5. Наука рускої мови в школах звичайних і виділових. *Учитель*. Львів, 1903. С. 161–167.
6. Центральний державний історичний архів України у Львові (ЦДІАУ у Львові). Ф. 129. Оп. 2. Спр. 85, 7 арк.

УДК 37.091.12:005.9633

Янкович О. І.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного
університету імені В. Гнатюка
yankov@tnpu.edu.ua;

Кузьма І. І.

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри
педагогіки і психології та інклюзивної освіти ТОКІППО
iryna.ihorivna.kuzma@gmail.com

РОЗВИТОК В УЧИТЕЛІВ ГНУЧКИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS) У ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

В останнє десятиріччя набула особливої актуальності проблема формування м'яких або, як ще їх називають, гнучких навичок (soft skills) у

здобувачів освіти та вчителів, які такі навички розвивають в учнів. М'які навички – це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, тоді як тверді (*hard skills*) навички (спеціалізовані) пов'язані з конкретною діяльністю.

Сформованість *soft skills* є провідним чинником досягнення успіху в професійній сфері та особистому житті. Доцільність їхнього розвитку задекларована в Концепції Нової української школи. Зокрема, здатність співпрацювати в команді, вирішувати проблеми, застосовувати емоційний інтелект, критичне мислення, що є складниками *soft skills*, визначені як наскрізні вміння, якими повинні оволодіти учні [1, с. 12].

Формування гнучких навичок є предметом численних досліджень науковців (Н. Азнам (N. Aznam), І. Ірванто (I. Irwanto), Д. Крепу (D. Cretu), Г. Нор (H. Nor), К. Танг (K. Tang), Г. Терещук, М. Хашима (M. Hashimah) та ін.). Інтерес становить висновок учених К. Танга, Г. Нора, М. Хашими про те, що м'які навички доповнюють тверді, мають значний вплив на здатність учителів виконувати свою роботу та на можливості їхнього працевлаштування [6, с. 284]. Для нашого дослідження вагомими є результати наукових пошуків М. Конечної-Кучарської (M. Konieczna-Kucharska). Вона визначила тверді і м'які компетенції, якими має володіти вчитель, і довела більшу значущість *soft skills* [5, с. 233–234].

Водночас лише поодинокі наукові розвідки (Т. Смагіна, О. Шуневич та ін.) присвячені формуванню гнучких навичок учителів у системі післядипломної педагогічної освіти. Зокрема, Т. Самагіна виявила необхідність зміщення акцентів у навчальному процесі підвищення кваліфікації педагогів з *hard skills* на *soft skills*. Крім того, учена наголосила на потребі формування *digital skills* – стандартного набору навичок і компетентностей, необхідних учителям як пересічним представникам сучасного мережевого цифрового суспільства. Т. Самагіна також взяла до уваги висновки сучасних зарубіжних учених, які займають «жорстку позицію» щодо м'яких навичок. Вони зауважують, що близько 75–85% професійного успіху залежить від *soft skills* і лише 25–15% – від *hard skills* [3, с. 25].

Т. Смагіна, О. Шуневич визначили форми й методи формування гнучких навичок, довели доцільність у закладах післядипломної педагогічної освіти заміни тематики окремих занять, традиційних форм на тренінгові з включенням вправ із самоменеджменту [4, с. 26]. Т. Смагіна допускає також повну перебудову навчального процесу, в якому починає домінувати система проєктного або індивідуального навчання з проєктуванням власної траєкторії розвитку професійної компетентності. Не менш важливим є міжкурсний період, коли педагог на практиці реалізує набуті або скореговані навички, створює нову дорожню карту розвитку професійної компетентності [3, с. 26].

Студіювання наукових праць засвідчує, що в розвідках учених недостатньо уваги приділено підготовці педагогів до формування в учнів *soft skills*, що зумовлює **мету статті**: окреслити форми, методи й засоби підготовки вчителів у закладах післядипломної педагогічної освіти до розвитку в школярів гнучких навичок.

Формування soft skills є складним процесом. Крім того, на сьогодні точно не визначено, які саме навички необхідно вважати гнучкими. Їх налічують від п'яти-шести до понад двадцяти. У роботі педагога м'які й тверді навички тісно переплетені. Проте опитування вчителів засвідчує, що вони недостатньо обізнані з теоретичними аспектами формування в учнів soft skills: не знають, як правильно тлумачити поняття гнучких та твердих навичок, відчують потребу в спеціальних засобах, де були б відображені способи розвитку soft skills. Отже, під час підвищення кваліфікації вчителів необхідно орієнтувати не лише на вивчення змісту цих термінів, класифікації гнучких навичок, а й на форми та методи навчання учнів про чинники досягнення успіху.

У цьому контексті становить інтерес технологія «Організація успішної діяльності», яка розглядається як одна із сучасних освітніх технологій. У процесі її засвоєння передбачено проведення діагностики рівня успішності, підвищення коефіцієнта успіху, формування вміння визначати цілі й досягати їх, ефективно спілкуватися та вирішувати конфлікти, співпрацювати в команді й взаємодіяти тощо. Багато з цих умінь визначені в переліку soft skills.

Потребують нових підходів до їхньої реалізації поширені сьогодні освітні технології, зокрема критичного мислення, опанування якою має мати на меті не стільки вишукування помилок, скільки набуття мудрості.

Актуальним завданням на сучасному етапі є розробка методичних рекомендацій, спрямованих як на підвищення рівня обізнаності педагогів із гнучкими навичками, так і з формами, методами, технологіями розвитку цих навичок в учнів.

Порівняльний аналіз формування м'яких компетенцій у закладах освіти Польщі й України засвідчує актуальність діагностичних процедур. У польській педагогіці є поширеними діагностичні тести, водночас відчувається їхня нестача для українських здобувачів [8].

Отже, перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в розробці засобів та методик діагностики сформованості гнучких навичок у вчителів та учнів, поширення результатів досліджень у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Література

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів II-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції [28 квітня 2017 р., м. Київ] / редкол.: В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Я. Л. Швень. Київ: ЦППО, 2017. 424 с.
3. Смагіна Т. М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills в підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. *Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону*: збірник матеріалів конференції / За ред. О. В. Пастовенського. Житомир, 2017. С. 21–28.

4. Смагіна Т. М., Шуневич О. М. Умови розвитку гнучких навичок (soft skills) педагогів у процесі навчання на курсах підвищення кваліфікації *Український педагогічний журнал*. 2019. № 2. URL: http://zipo.net.ua/data/files/2019/statja_soft%20skills_2019.pdf
5. Konieczna-Kucharska M. Miękkie i twarde kompetencje nauczycieli. *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie*. 2015. Nr 19. S. 229–241. URL: <http://www.zim.pcz.czest.pl/znwz/files/Mi-kkie-i-twarde-kompetencje-nauczycieli.pdf>
6. Tang K. N., Nor H. H., Hashimah M. Y. Novice teacher perceptions of the soft skills needed in today's workplace. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2015. No 177. P. 284–288. DOI: 10.1016/j.sbspro.2015.02.338
7. Tereshchuk, H. V., Kuzma, I. I., Yankovych, O. I., Falfushynska, H. I. The formation of a successful personality of a pupil in Ukrainian primary school during media education implementation. *Cloud Technologies in Education. Proceedings of the 6th Workshop CTE 2018* (Kryvyi Rih, Ukraine, December 21, 2018) / Eds. Kiv, A. E., Soloviev, V. N. CEUR-WS.org, online. P. 145–158. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2433/paper08.pdf>
8. Testy na kompetencje miękkie. URL: <https://www.katarzynapluska.pl/jakie-posiadasz-kompetencje-miekkie-test/> URL: <https://4grow.pl/testy-kompetencji-miekkich-online> URL: <https://www.katarzynapluska.pl/wp-content/uploads/2018/04/TEST-KOMPETENCJI-MI%C4%98KKICH-1.pdf>
9. Susilawati, Aznam N., Paidi, & Irwanto I. Socio-scientific issues as a vehicle to promote soft skills and environmental awareness. *European Journal of Educational Research*. 2021. No 10 (1). P. 161–174. DOI: 10.12973/eu-jer.10.1.161

УДК 364.23

Ярмолицька С. О.

методист навчально-методичного центру
психологічної служби і соціальної роботи ТОКІППО
Lukovskaso@ukr.net

ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ»

Зміни в системі освіти, її модернізація, впровадження Нової української школи та інноваційних технологій в освітній процес зумовлюють більш високий рівень вимог до знань, умінь та навичок педагога, діяльність якого спрямована на створення атмосфери психологічного комфорту та підтримки для розкриття потенціалу, розвитку здібностей, талантів і можливостей кожної дитини, необхідних для успішної самореалізації, свідомого життєвого вибору, відповідальності, прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя [3; 6]. «У зв'язку з цим варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини» [6, с. 20], тобто оновлення системи освіти відбувається разом із оновленням діяльності педагога, трансформацією його якісного викладання і ставить вимоги ще й до рівня його професійної